

Πολεμικὴ Θεομηνία.

I.—Γενικαὶ ἀπόψεις.

Ἡ σύμπτωσις ταξιδίου μου, δι' Αὐστρίας καὶ Βαυαρίας μέχρι Γαλλίας, ἀκριβῶς κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐκρήξεως τοῦ μεγίστου τῶν πολέμων, ὡς νομίζω, ἀπὸ κρίσεως κόσμου, μοι ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρευρεθῶ τυχαίως εἰς τὸ πρῶτον πῦρ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο γεγονός, βεβαίως ἀγνωστον τοῖς πολλοῖς, ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἀρθροδίον μου (§ 1).—Κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονήν μου, ἠδυνήθην, ἐπανερχόμενος εἰς Ἀθήνας, νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν μικροσκοπικὴν Δημοκρατίαν τοῦ Ἁγίου Μαρίνου. Ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης ἐγένετο τὸ ἀναδημοσιευόμενον (§ 2) σκαλάθυρμα.

Οἱ Γερμανοὶ, ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου, παρεσκευάζον κατὰ τὸ ἀρχικὸν σχέδιόν των τὴν κατὰ τῶν Γάλλων ἐπίθεσιν, ἐπὶ τῇ ἑλπίδι ταχίστης καταλήψεως τῶν Παρισίων, ὅτε εὐτυχῶς ἡ ἔνδοξος τῶν παρὰ τὴν Μαρνε μαχῶν (24—31 αὐγούστου/6—13 Σεπτεμβρίου 1914) νίκη ἔσφωσε σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς στρατοκρατικῆς τυραννίας τῶν Τευτόνων. Ἀκριβῶς τότε, προτοῦ γνωσθῆ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγώνος, ἐδημοσιεύθησαν εἰς τρία κατὰ συνέχειαν (25—27 αὐγούστου 1914) φύλλα τοῦ « Ἐμπρός »—πρὶν ἢ τὴν μυστικὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ἀναλάβῃ ὁ πολύμητις ἅμα καὶ **πολύμαρκος** βαρῶνος Σὲνγκ—τὰ κατωτέρω ἀπαραλλάκτως ἀναδημοσιευόμενα τρία ἄρθρα (§ § 3—5), ὧν ἕκτοτε τὸ συμπέρασμα μετὰ σταθερᾶς ποιοιθήσεως ἦτο ἡ ὀριστικὴ νίκη τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν.

§ 1.

(Ἐκ τῆς « Ἐστίας » τῆς 20ῆς αὐγούστου 1914).

Τὸ πρῶτον πῦρ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

Χιμαριῶται κατὰ Αὐστριακῶν.

Τὸ νεότευκτον ὑπερωκεάνιον πυρόσκαφον «Kaiser Franz Zoseph» διηυθύνετο ἐκ Πατρῶν εἰς Τεργέστην. Χωρητικότητος 12532 τόννων, τὸ μεγαλειότερον τῆς «Austroamericana», πολυτελὲς καὶ ἀναπαυτικόν, με

προσείλκυσε γὰ τὸ προτιμῆσω. Ἀλλὰ μεγάλας εὗρον δυσκολίας, ὅπως δι' αὐτοῦ ταξιδεύσω. Διότι οἱ ἄρμόδιοι ἀπήτουν ἀπὸ ἐμὲ γὰ ἐπίδειξω ἐγγάφους καὶ ἐπισήμους ἀποδείξεις, ὅτι δὲν εἶμαι ὑπόχρεως εἰς στρατεύουσιν, καίτοι ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην συνεπλήθρουν ἐπὶ τινὰ πλειονα τῶν ἑξ δεκαετηρίδων! Τοῦτο ἔβραβιούτο καὶ ἐκ τοῦ εἰς χειρὰς μου παλαιοῦ ἐξωτερικοῦ διαβατηρίου. Ἐπαρηγορήθην ὁμως μαθὼν ὅτι τὰς αὐτὰς ἢ ἑλληνικὴ διοίκησης εἶχε κομικὰς ἀξιώσεις καὶ ἀπὸ συνταγματάρχη τοῦ μηχανικοῦ ἀπόστρατον, τὸν φίλον μου κ. Ν. Σχοινᾶν, ἐπίσης δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀπὸ 18ετίας στερηθέντα τῆς ὀράσεώς του, ὡς πασιδῆλως γνωστόν, συμπαθῆ Δαμιράλην, τὸν ἀκαταπόνητον τοῦ Σαίξτηρ μεταφραστῆν. Ἡ διοίκησης ἐνίοτε γίνεται κομικῶς τραγικῆ.

Μετὰ κόπου παρεκάμφθην τοὺς πρώτους τούτους σκοπέλους τοῦ ταξιδίου ἡμῶν, ἡμεῖς οἱ ὡς ὑποπτοὶ πρὸς στρατεύουσιν (!) κινδυνεύσαντες γὰ ἐπανακάμφθην ταχέως εἰς τὰ Νέα Ἀβδηρα. Ὁ «Καίξερ» εἶχε μέγα φορτίον Ἀμερικανῶν καὶ ἰδίως Ἀμερικανίδων. Ἐ' ἀποδημητικὰ ταῦτα πτηνὰ τοῦ Νέου κόμου ἤρχοντο εἰς τὸν Παλαιόν, διασκεδάζοντα ἐν πλῶ. Τρεῖς τῆς ἡμέρας εὐθύμως ἐχόρευον ἐν τῷ καταστρώματι ὑπὸ τοὺς ἤχους συνταξιδευούσης μουσικῆς, ἣν ἀρμονικῶς συνώδευον τὰ εἰς τὸ ἥρέμα λικνιζόμενον σκάφος ἐκσπῶντα κύματα τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θυλάσσης. Ὁ πλοίαρχος, εἶτε χάριν περιποιήσεως πρὸς τὰς κομψὰς Ἀμερικανίδας, εἶτε ἐξ ὑποχρεώσεως συμβατικῆς, παρέπλεεν, ὁσάκις ἠδύνατο, ἔγγυς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἠπείρου, τοῦ διπλωματικοῦ κατασκευάσματος τῆς Ἀλβανίας, καὶ αὐτῆς ἐπὶ τῆς Δαλματίας. Οὐδεὶς τότε ἐφαντάζετο ὅτι ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν τὸ ἕγρον ἐκείνο πεδίον ἠθελε κατακλυσθῆ ὑπὸ τῶν πλοίων πολεμικῶν πύργων.

Εἶχεν ἤδη ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος τῆς 4ης ἰουλίου, ὅτε προσέβαλεν ἐνώπιον ἡμῶν ἡ παραλία τῆς αἰμοσταζούσης αὐτονομοῦ Ἠπείρου, ἣν διπλωματικῆ Μέγαραια ἠθέλησε σκληρῶς νάποσπάσῃ ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἑλλάδος. Διηρχόμεθα ἐγγύτατα πλέον τῆς ἠρωϊκῆς Χιμάρας, ἣς αἰ κομποπόλεις καὶ τὰ χωρία ἐν συνεχεί σχεδὸν σειρᾷ εὐκρινῶς διεκρίνοντο ἐπὶ τῶν Κεραυνίων ὄρεων, οἵονοι ὡς εὐθυτενεῖς ἔνοπλοι Χιμαριῶται φρουροὶ. Περὶ ὥραν 7ην π. μ. ἀκούονται πυροβολισμοὶ τινες. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εὐαριθμῶ ἦσαν οἱ ἐπιβάται, εὐαριθμότεροι δὲ αἱ ἐπιβάτιδες, διότι εἶχον ἀγρυπνήσῃ χορεύουσαι τὸν Ταγκό, ὑπὸ τὸν ἀστροφεγγῆ οὐρανόν, λαμπρυνόμενον καὶ ὑπὸ ἀπλέτου ἠλεκτρικοῦ φωτός. Διενούμην ὡς ἀντίθεσιν ἀνθρωπίνων ἐνασχολήσεων τὰ παιδιματὰ τῶν καρτερικῶς ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Χιμαριῶτων, ὅταν, ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εὐρεθεῖς, ἤκουσα τοὺς πρώτους πυροβολισμούς, οὓς ἐν ἀρχῇ ἐθεώρησα ὡς χαιρετισμούς πρὸς τὸ διερχόμενον ἀτμοπλοῖον. Ἀλλὰ σχεδὸν συγχρότως ὁ θαλαμηπόλος τῆς πρώτης θέσεως, διαταγῆ τοῦ κυβερνήτου, ὀρμητικῶς καὶ ἐσπευσμένως καὶ ἐπιτακτικῶς ἐκράυγαζεν εἰς πάντας τοὺς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἵνα προφυλαχθῶσιν εἰσρχόμενοι εἰς τὰς εὐρυτάτας καὶ πολυτελεῖς αἰθούσας, διότι αἱ σφαῖραι τῶν Χιμαριῶτων διητυνόντο κατὰ τοῦ ἀτμοπλοίου.

Τοῦ πρώτου συνθήματος δοθέντος, οἱ πυροβολισμοὶ ἐν συνεχεί ἐπέξετάθησαν καθ' ὅλην τὴν κορυφογραμμὴν τῶν Ἀκροκεραυνίων. Ἀμέσως ἀντελήφθην ὅτι αἱ σφαῖραι ἐρρίπτοντο κατὰ τῆς Ἀδοριακῆς σημαίας, ἣτις ἐτόλμησε γὰ προσεγγίσει ὑπὲρ τὰ νενομισμένα εἰς τὴν ἀνυπότακτον παραλίαν τῆς Χιμάρας. Τὸ ἐνδιαφέρον μου ἠῤῥησεν. Ἡ περιέργειά μου ἐκορυφώθη.

Παρήκουσα εἰς τὰς διὰ τοῦ θαλαμηπόλου διαβιβασθείσας ὁδηγίας, τὸ μὲν ἐκ περιεργείας, ὅπως ἰδίως αἰσθήσεσιν ἀκριβῶς ἀντιληφθῶ τὰ συμβησόμενα, τὸ δὲ ἵνα δοξάσω, καὶ ἐν προβεβηζυία ἐπὶ ἡλικία, τὸ συναίσθημα τῆς ὑποδοχῆς (οἵονοι) ἐχθρικῶν σφαιρῶν. Ἐνεθυμήθην ὅτι οἱ συμμετασχόντες εἰς τοὺς τρεῖς τελευταίους πολέμους Ἑλληνες (ὑπολογίζω καὶ τὸν

Ἡπειρωτικοαλβανικὸν ὡς τρίτον) ἐδέχθησαν ἀσυγκρίτῳ λόγῳ πλειοτέρας σφαιρας μετὰ πολλῆς ἀταραξίας καὶ ὅτι τέλος ὅλοι αἱ σφαῖραι δὲν φρονεῦουσιν· ἄλλως δὲ «πεπρωμένον φυγεῖν ἀδύνατον». Ἐν τέλει, διατὶ νὰ τὸ χροῦσῃ, ἤσθανόν μιν μεγάλην χαρὰν πρὸ τοῦ θεάματος στρατιωτικῶν τῆς ἐλευθερίας εὐαριθμῶν μὲν ἀλλ' ἱκανῶς γενναίων, ὥστε νὰ μὴ πτωδῶνται οὐδὲ πρὸ τῆς σημαίας τῆς κραταιᾶς μὲν, λιαν δὲ ἀδίκου Αὐστρίας.

Ἐγνώριζον οἱ φρουροὶ τῶν ἀπροσίτων βράχων ὅσας διπλωματικὰς μηχανορραφίας ἐπλεξαν οἱ «Ἀουστριακοὶ», ὑπόπλως πολεμοῦντες τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνάς των. Ἐβλεπον τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ κινούμενον τεράστιον θηρίον μετ' αὐστριακῆν σημαίαν, καὶ προσεγγίζον εἰς τὰς παρθένους ἀκτὰς τοῦ μικροσκοπικοῦ κρατιδίου των. Ἐνόμισαν ὅτι πρόσφορος ἦτο ἡ εὐκαιρία ἐνόπλου διαμαρτυρίας «ἐκ τῶν ἐνότων». Οἱ Χιμαριῶται, στερούμενοι στόλου, κοινοβουλίου καὶ Τύπου, ἐπίσης διπλωματῶν πρὸς διατύπωσιν ἀραχνοῦφάντων διαμαρτυριῶν, ἐνόμισαν ὅτι τὸ προχειρότερον μέσον πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν σκέψεων καὶ τῆς ἀγανακτήσεώς των ἦτο ἡ ἄνευ τελεσιγράφου ἀμέσως ἐκκένωσις τῶν ὅπλων των κατὰ τοῦ αὐθάδους τέρατος, ὅπερ ἄνευ τῆς ἀδείας των προσήγγιζεν εἰς τὴν αἰγιαλίτιδα γραμμὴν των. Τί φυσικώτερον καὶ τί ἀπλούστερον τῆς ὀρμεμψίτου ταύτης διαδηλώσεως τῶν Χιμαριῶτων; Ἡ στάσις των αὕτη μοι προὔξεν ἡθεὺς εὐχαρίστησιν, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἐστερεῖτο σοβαρότητος, ὡς δὲ ἔλεγον οἱ μεμνημένοι εἰς τὰ μυστήρια τῆς ὑποκρινομένης διπλωματίας.

Ἐρριφθῆσαν, τοιοῦτῳ τρόπῳ, 150—200 πυροβολισμοί. Πέντε σφαῖραι διέτρησαν τὰ παραπετάσματα τοῦ καταστρώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εὐρέθησαν καὶ δύο, ἕξ εἶδον. Ὅταν τὸ ἀτμόπλοιον ἐστράφη πρὸς τὰ ἀριστερά, ἵνα ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰς θωπείας τοῦ Ταγκὸ τῶν Χιμαριωτικῶν σφαιρῶν, ἐξῆλθον ἐκ τῶν αἰθουσῶν πάντες τὰ σχόλια ἤρξαντο, ὃ δὲ ἀσύμματος τοῦ ἀτμοπλοίου τηλεγράφος ἀμέσως μετέδωκεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὴν εἶδησιν ἀπανταχοῦ.

Μετὰ δύο ἡμέρας, ταξιδεύων μεταξὺ Τεργέστης καὶ Veldes, πρὸς τὸ Μόναχον, ἐγνώρισα τὸν μηχανικὸν δασολόγον τῆς ἐν Ἑλλάδι δασικῆς ἀποστολῆς Γουσταῦον φὸν Πότεν, παρ' οὗ ἔμαθον ὅτι πᾶσαι αἱ γεωμικτικαὶ ἐφημερίδες εἶχον ἤδη δημοσιεῦση ὅτι οἱ «Ἀλβανοὶ» ἔβαλον ἐναντίον τῆς αὐστριακῆς σημαίας τοῦ Κάϊζερ τῆς «Αὐστροαμερικάνικας», τοῦτο δ' ἐχαράκτιζετο ὡς ἀνόητον! Διὰ λόγους εὐνοήτους δὲν ἠθέλησα νὰ διορθώσω τὴν ἀνακριβείαν τοῦ τηλεγραφήματος, ὅτι οὐχὶ Ἀλβανοὶ, ἀλλὰ Χιμαριῶται ἦσαν οἱ πυροβολήσαντες. Διπλωματικῶς σκεπτόμενος, δὲν ἔκρινον τὴν στιγμὴν εὐκαιρον, ὅπως συνηγορήσω ὑπὲρ τῆς ἐνόπλου διαμαρτυρίας των. Φαίνεται ὅτι ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἀτμοπλοίου, συμβουλευθεῖσα τοὺς αὐστριακοὺς χάριτας, οἵτινες ἀγαθοπίστως τὰ ὄρια τῆς Ἀλβανίας ἐκτείνουσι μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, εἶχεν ἀποδώσῃ τὸ γεγονός εἰς Ἀλβανούς. Τὰ θαυμάσια τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου ἀποτελέσματα μετὰ κατέπληξαν, διότι τὴν ἰσὺς ἀγρίαν ἀλλὰ πάντως λιαν εἰλικρινῆ ἐκδήλωσιν τῶν φρονημάτων τῆς Χιμαρίας μετέδωκεν ἐντὸς ὀλιγίστων ὥρων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τοῦ Βερολίνου, ἐνῶ τινὲς τῶν ἐπιβατῶν τῶν «Κάϊζερ», κοιμηθέντες ὑπὲρ τὸ δέον, θὰ ἔμαθον τὴν εἶδησιν μόνον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου, ὅτε διανεμήθη ἡ ἐφημερίς τοῦ ἀτμοπλοίου «Austro-American-Herald». Ἐάν, ὅτε ὥμιλον πρὸς τὸν ἐυγενῆ Αὐστριακόν, δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ καταστήσω ἀμέσως γνωστὸν ὅτι οὐχὶ Ἀλβανοὶ ἀλλὰ Χιμαριῶται ἦσαν οἱ κατὰ τῆς αὐστριακῆς σημαίας πυροβολήσαντες, νομίζω ὅτι χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, δὲν ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ τοῦτο μέχρι τέλους ἀπαρτήρητον, ἀφοῦ ὀλιγίστας ἡμέρας βραδύτερον οἱ Αὐστριακοὶ ἀνεκοίνοιν τὸ βάρβαρον τελεσίγραφον πρὸς τοὺς Σέρβους, ἀγρίως δὲ εἰσβαλόντες, καὶ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν δι' αὐτοῦ αἰτηθέντων, εἰς τὴν γείτονα χώραν, ἤλπιζον νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Θεσσαλονικίην ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν...

Κατά ταῦτα, τὸ *πρῶτον πῦρ*, ἔστω καὶ ἀναίμακτον, ἐναντίον τῆς αὐστριακῆς σημαίας ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἀτρομήτων Χιμαριωτῶν, οἵτινες μετὰ τῆς εὐγλωττίας τῶν ὀπλῶν εὐκόλως ἐπεισαν τὸν κυβερνητὴν τοῦ «Καίσερ» νάπομακρυνθῆ ἔκ τῆς παραλίας τῶν.

Μετὰ μίαν ἐβδομάδα οἱ Σέρβοι ἔκλειον τὴν πορείαν τοῦ πρὸς τὴν Μακεδονίαν διευθυνομένου στρατοῦ τοῦ Καισαροβασιλείως. Μετὰ δύο ἐβδομάδας πρῶτοι οἱ περὶ τὰ πολεμικὰ θεωρούμενοι ἄπειροι Βέλγοι ἐσταμάτων τὰς πολυαριθμούς γερμανικὰς στρατιάς, τολμησάσας νὰ παραβιάσωσι τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, ὑπὲρ ἧς εἶχεν ἐγγυηθῆ καὶ ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία.

Δὲν γνωρίζω, ἐάν ὑπερτιμῶ τὰ ψυχολογικὰ ἀποτελέσματα τῶν Ἑλληνοσερβικῶν θριάμβων κατὰ Τούρκων καὶ Βουλγάρων. Ἐν τούτοις νομίζω ὅτι οὗτοι ἐπέδρασαν, ἐν τινι βαθμῷ, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν τῶν μὴ ἐμπειροπολέμων κρατιδίων τῆς Δύσεως ὡς τὸ Βέλγιον.

§ 2.

(Σκαλάθυρμα ἐκ τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου» 1915).

Μικροσκοπικὴ Δημοκρατία ἐν πολεμικῷ κυκλῶνι.

Ἵδοιπορικαὶ περιπέτεια.

Ἄνεχώρησα ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ προθέσεως ταξιδίου ἀναψυχῆς, ἀγνοῶν τὰς αἰμοδιψεῖς διαθέσεις τῶν δύο Καισάρων. Κατὰ συγκυρίαν παράδοξον ἢ αὐστριακὴ σημαία τοῦ «Kaiser Franz Joseph», ἐφ' οὗ ἐπέβαινον, εἰς Τεργέστην διευθυνόμενος, ἐχαιρετίσθη ὑπὸ πολλῶν σφαιρῶν τῶν Χιμαριωτῶν δι' αἰφνιδιασμοῦ (4 Ἰουλίου 1914). Θὰ ἠδυνάμην νὰ εἶπω ὅτι ἐβασίλισθη εἰς τὸ πρῶτον πῦρ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἐάν ἐφονεύετό τις ἐκ τῶν μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ καταστρώματι ἱσταμένων. «Ἀτυχῶς» τὸ πῦρ ἦτο ἀναίμακτον.

Ὁ «Καίσαρ Φραγκίσκος Ἰωσήφ» παρέπλευσε τὰς ἀκτὰς τῆς Δαλματίας (Κάτταρον, Ραγούζαν), ἃς εἶχον ἐπισκεφθῆ τῇ 1910, καὶ διαβάς ἐκ τοῦ στενοῦ τῆς Couiza, ἠγκυροβόλησεν εἰς Τεργέστην. Ἐκεῖθεν σιδηροδρομικῶς διέσχισα τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Βαυαρίαν. Διέβην ἐκ Στρασβούργου καὶ Νανσύ, χωρὶς νὰ φαντασθῶ παντελῶς ὅτι μετ' ὀλιγίστας ἡμέρας ἐφ' ὄλων ἐκείνων τῶν μερῶν θὰ ἠνάπτετο ἡ πυρκαϊὰ τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου μεγαλειτέρου πολέμου. Οὐδὲ οἱ ἐν Γαλλίᾳ διπλωμάται εἶχον ἀμέσως διακρίνη πλείονα ἐμοῦ.

Ἀφικθὲς εἰς Παρισίους, ἐκινδύνευσα νὰ φονευθῶ (13 ἰουλ.) ἕνεκα «ἀδίκου ἐπιθέσεως» αὐτοκινήτου ἀμάξης ἐναντίον μου κατὰ τρόπον τοσοῦτον κομικοτραγικόν, ὥστε ἀνέφικτον μοι εἶναι εἰσεῖτι νὰ ἐνθυμηθῶ αὐτόν. χωρὶς νὰ γελάσω διὰ τὸ πάθημά μου. "Ὅταν ἡ ἀνυχοῦς αὕτη κινουμένη λαίμητόμος, συγκρουσθεῖσα, οἰονεὶ ὡς ἐν μονομαχίᾳ, μετ' ἄλλης ἀντιζήλου ἀνῆλθεν εἰς τὸ πεζοδρόμιον, ἐξ οὗ διέβαινον, Παρισινή τοῦ ἐλαφροῦ κόσμου, ἐπίσης διαβάτις διὰ τὴν κακὴν μου τύχην, ὀρηκτικῶς ἐναγκαλισθεῖσα με ἐν τῇ ταραχῇ τῆς, ἐζήτηει νὰ τὴν σώσῃ ἐκ τοῦ καθ' ἡμῶν ταχέως προελαύνοντος ἔχθρου. Γέλως μὲ κατέλαβε πρὸ τοῦ ἀδόξου ἐν τῷ αὐτῇ στάσει τέλους, ὅπερ ἡ σκληρὰ μοῖρα μοι ἐπεφύλασσε, καὶ τὸ ὁποῖον βε-

βαίως ἤθελε διατυμπανισθῆ διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς ἐπιούσης, ἴσως καὶ μετὰ εἰκόνας καὶ σχολίων φαντασιωδῶν, εἰς βάρος μου, καὶ ὄλην τὴν ἀφρότητά μου! Σημειωτέον ὅτι ταῦτα ἐτελούντο ἀκριβῶς εἰς τὴν κεντρικωτέραν λεωφόρον τῆς ἁμαρτωλοῦ Μαγδαλητῆς (Boulevard de la Madeleine). Ἄλλ' ὁ δῆμιός μας ἐκ θείας προνοίας ἀπώλεσε τὴν δύναμιν τῆς περαιτέρω κινήσεώς του. Ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθημεν. Ἔσπευσα κατεπιγόντως νὰ σωθῶ καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τῆς λιποψυχησάσης Γαλάτιδος, μεθ' ἧς — ἀντὶ τοῦ εἰς Λονδίνον ταξιδίου μου — ὡς ἀγγελιαφόρος τοῦ πρὸς τοὺς Σέρβους ἀστρατικοῦ τελεσιγράφου. Ἐγέλων μόνος, οὐδένα ἐκ τῶν διαβατῶν γνωρίζων, ἵνα τὸν σταματήσω καὶ τῷ διηγηθῶ τὸ ἐπεισόδιόν μου.....

Τὰ προοίμια ταῦτα ἦσαν, ὡς φαίνεται, συμβολικὰ προανακρούσματα τοῦ ἐπερχομένου τυφῶνος. Εἰς τὸν μελανὸν οὐρανὸν τῆς Εὐρώπης ἤρξαντο διασαυρούμεναι τηλεγραφικαὶ ἀστραπαὶ μετὰ βροντῶν. Ἐκ Βερολίνου ἐξηκοντίζοντο πρὸς τὴν Πετροῦπολιν καὶ πρὸς τοὺς Παρισίους, εἰς δὲ τὸ Λονδίνον δι' ἐμμέσου ὁδοῦ, οἱ ἀνθρωποκτόνοι κερανοὶ τοῦ ὑψιβρομέτου Καίσαρος. Ἐγκαίρως ἐτράπην τὴν πρὸς τὸ Aix-les-Bains ἄγουσαν. Δυστυχῶς δὲν μοὶ ἐπετρέπετο, παραμένων ἐν Παρισίοις, νὰ ἱκανοποιήσω τὴν περιέργειάν μου εἰς θεάματα διαβάσεως γερμανικῶν ἀεροπολίων, διότι, σὺν ἄλλοις, ἐκινδύνευον, ἐν περιπτώσει πολιορκίας, νὰ γίνω καὶ κυνοφάγος, οἱ δὲ χρονογράφοι τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, ἔλλειψαι ἀττικοῦ ἔλατος, ἢ μὲ κατήγγελλον, λόγῳ κρεοφαγίας, διὰ παραβίασιν ὄρκου, ὃν οὐδέποτε ἔδωκα.

Αἱ συγκοινωναὶ διεκόπησαν. Δέκα ἑκατομμύρια μαχητῶν τῶν γαλλο-συμμαχικῶν στρατιῶν, καὶ ἕτερα ὀκτὼ τῶν γερμανοαυστριακῶν, ἐσπευσμένως ἐκλήθησαν εἰς τὰ ὄπλα. Τὸ ἀνθρωποσφαγεῖον ἤρξατο τὸ ἀπαισιον ἔργον του ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ μεθ' ὀρμῆς ἀκατασχετοῦ καὶ ἀγριότερον ἐτι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, ὅτε χάριν ἐγγυτέρως ἐξετάσεως τῆς *θεωρίας τῶν ἀντιθέσεων*, ἐνεθυμήθην νὰ... ἐπισκεφθῶ, δίκην ναυαγοῦ ταξιδιώτου ἐν τῷ πολεμικῷ κυκλῶνι, τὸν εἰρηνικώτατον Τιτᾶνα,* ἐπὶ τῶν πελωρίων ὄμων τοῦ ὁποίου ἀναπαύεται, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰρηνείας τῶν ἐνθροπίων, τὸ πλεόν νανοειδὲς πολιτειακὸν αἴθρημα τῆς γῆς!

Αἱ περιπέτειαί τῆς μικροσκοπικῆς δημοκρατίας τοῦ Ἁγίου Μαρίνου καὶ ἡ περιεργὸς πολιτειακὴ κατάστασις κρατιδίου δεκακισχιλίων ἀνθρώπων, κατοικούντων ἐντὸς 60 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, διεθνῶς ὅμως ἰσοτίμιον πρὸς... τὴν θαλασσοκράτειραν Μεγάλην Βρετανίαν καὶ πρὸς τὴν ὀργανιστάτην Ρωσσοικὴν αὐτοκρατορίαν, μοὶ ἐφάνησαν ἄξια εὐρυτέρων ἐρευνῶν, ὃν καρπὸς ὑπέσχετο ἡ πρὸ ὀκταετίας περὶ αὐτῆς δημοσίευσίς ἱστορικῆς μελέτης μου,** χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ δυνηθῶ, ὅπως ἐπισκεφθῶ τὸν Τιτᾶνα.

Τῇ 1η αὐγούστου 1914 ἰστάμην, εἰς ὕψος 738 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μέτρων, ἐν τῇ ὑψηλοτέρῃ αὐτοῦ κορυφῇ. Ἐκ τοῦ βράχου (Rocca) ἐκεῖνου διακρίνονται 11 πόλεις καὶ πλεόν τῶν 100 κωμῶν καὶ ἐπαύλειον. Τὴν ἱστορίαν αἰῶνων 15 καὶ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως σύγχρονον κατάστασιν περιέγραφα, παραθέσας καὶ ἱκανὰς εἰκόνας. Ἐν ἐποχῇ τῆς κλαγγῆς καὶ αἰμορραγῶν ὄπλων ἑκατομμυρίων μαχητῶν προτιμῶ νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα

* Οὐδεὶς ἐφαντάζετο τότε ὅτι καὶ τὸ εἰρηνικώτατον ἐκεῖνο κρατίδιον μετὰ τινος μῆνας ἤθελε... κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ κατὰ τῆς Αὐστροουγγαρίας! Μόνος ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ Γλυξβούργου, ἐκ τυχαίου γεγονότος βασιλεὺς καὶ δὴ τῶν Ἑλλήνων, διὰ τῆς τυραννίας ἐφαντάσθη, νὰ ἐπιβάλλῃ οὐδετερότητα εὐμενῆ εἰς τὴν Γερμανίαν μετὰ δυσμενείας εἰς τοὺς συμμάχους!...

** Γ. Φ. Δημοκρατία τοῦ Ἁγίου Μαρίνου. Ἐν Ἀθήναις 1906.

μόνον τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τοῦ Ἁγίου Μαρίνου. Σύμπασι ἡ μόνημος στρατιωτικὴ δύναμις τῆς ἐπικρατείας σύγκειται ἐξ ὀκτώ (ἀριθ. 3) χωροφυλάκων ὑπὸ ἓνα ἐνωματάρχην, χάριν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, ἥτις σπανιώτατα διαταράσσεται. Ἐπι τοῦ δεσποτηρίου, σχεδὸν συνεχῶς, ἀνυψοῦται σημαία λευκὴ εἰς ἐνδείξιν ἐλλείψεως πελατῶν. Ἐξαιρετικῶς τὴν ἡμέραν τῆς ἐπισκέψεώς μου εἶχεν ἓνα κατάδικον δι' ὑπέρβασιν ἀμύνης, μετ' οὗ καὶ ἐπ' ὀλίγον συνωμίλησα ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς δεσμοφύλακος. Πλήν τῆς χωροφυλάκῃς ὑπάρχει καὶ φρουρὰ τιμητικὴ τοῦ Ἐπάτου Συμβουλίου ἐξ 26 ἀνδρῶν καὶ 34 ἐφέδρων. Ἡ δὲ πανστρατιά, ἐν στιγμῇ κινδύνου καλουμένη διὰ τῆς κρούσεως τοῦ ἐν τῷ βράχῳ κώδικον, σύγκειται ὑπὸ 33 ἀξιωματικῶν καὶ ὑπὸ τῶν δυναμένων φέρειν ὄπλα, ἀνερχομένων εἰς χιλίους περίου.

Ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀστυ τῆς ἀριστοκρατικῆς δημοκρατίας, αὐτοστιγμῇ ἐπεσκέφθην, χωρὶς βεβαίως νὰ ἐγγραφῶ εἰς βιβλίον τι, τοιοῦτον μὴ ὑπάρχοντος, τὸν βασιλεύοντα πρόεδρον τῆς δημοκρατίας (presidente regente) κ. Domenico Fattori, τέως δικηγόρον καὶ συμβολαιογράφον, τὸν ἐκ τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως ἐκλεγέντα. Ἐπίσης τὸν γενικὸν γραμματέα, ὄντα συγχρόνως καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων (ολοεὶ) ὑπουργόν, ὃς ἕτερος τῶν βασιλευόντων συγκυβερνητῶν (capitani regenti), ἐκ τῆς λαϊκῆς τάξεως ἐκλεγόμενος, ἐδρεῖται εἰς τὸ Borgo Maggiore.

Αἱ περαιτέρω λεπτομέρειαι παρατηρήσεων, κρίσεων καὶ σκέψεών μου δὲν εὐρίσκονται θέσιν ἐν βραχυτάτῳ σκαλαθύρηματι. . . Γευματίας εἰς τὸ Albergo ristorante Titano, ἐπανήλθον δι' αὐτοκινήτου ἀμάξης εἰς τὸ Ἀρίμινον (Rimini) μετὰ πορείαν ὥρας 1.15'. Εἰς τὸ ἀληθῶς ὠραῖον Grand Hotel ἐκδυθεὶς, ἐλούσθην παρὰ τὴν ἀμμόδη ἀκτὴν, κατὰ τὰ ἐκεῖ εἰθιζόμενα, εἰς τὰ γαληνιαῖα ὕδατα τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, καθ' ὃν χρόνον ὁ γαλλοαγγλικὸς στόλος, οὐχὶ εἰς πολὺ μεγάλην ἐκείθεν ἀπόστασιν, ἐξελιπάρεῖ πρὸ τῆς Πόλας τὸν αὐστριακὸν στόλον να ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ναυστάθμου, ὅπως δι' ὀβίδων τὸν χαιρετίσῃ ἄλλ' ἐκεῖνος ἐκ πολλῆς μετριοφροσύνης δὲν ἐνεφανίζετο. . . .

Ἐφαύχην ὁ Τιτάν ἐπὶ ἔτη 1500 περίου συνεχῶς ἔμεινεν ἐλεύθερος. Οἱ Ἁγιομαρινῖται ἠδυνήθησαν, ὅτε μὲν διὰ τῆς διπλωματικῆς δεξιότητος, ὅτε δὲ διὰ τῆς γενναιότητός των, ἐπιτυχῶς νάμυνθῃσι κατὰ τῶν ὑπὸ τῆς παποκρατίας μεγίστων κινδύνων. Ὁ Μέγας Ναπολέων, σεβασθεὶς τὴν μικροσκοπικὴν πολιτείαν, οὐ μόνον διετήρησεν αὐτὴν «Comme un échantillon de république», ἀλλὰ καίπροέτεινε τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων, ἣν ὅμως οἱ σοφοὶ πολῖται αὐτῆς, ἐν τῇ ὀλιγαρχείᾳ των, ἀπέκρουσαν. Οὕτω δὲν ἐκινδύνευσαν ἐν ἔτει 1815 ὑπὸ τῆς ἀνιέρου ἰερᾶς συμμοχίας, ἐπέβαλον δὲ τὸν σεβασμὸν μετ' ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ Βίκτωρα Ἐμμανουήλ. Καὶ εἰς τὸν μετ' οὐ πολὺ χαραχθῆσόμενον νέον τῆς Εὐρώπῃς χάριτι τολμῶ νὰ προείπω, ὅτι τὰ ὄρια τοῦ Ἁγίου Μαρίνου θέλουσι μείνῃ ἀμετάβλητα, ἄνευ διαπάνης καὶ ἐνὸς κἂν φράγξου περιπέλειον. Κατὰ τὴν εἰς τὸν Τιτάν ἐπίσκεψίν μου ἐπέσθην, ὅτι βιοὶ ἐκεῖ ἀληθῶς *κοινωνία ἐλευθέρων*, ἐν ἀκινήσει ἄνευ προόδου, μετὰ φυτοζωίας.

Ἐν Ἐπιστολῇ Κιλλιθέας Ἀθηνῶν τῇ 3/IX/1917.

§ 3.

Ἀντιγερμανικὴ ἢ εὐρωπαϊκὴ ψυχὴ.

Ἄπλου τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας μέλος εἶμαι, ἔλεγεν ὁ Ρουσσώ. Ὅσον ἀσθενῆ ἐπίδρασιν καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἔχει εἰς τὰ κοινὰ ἡ ἐμὴ φωνή, δι-

καιούμαι και ὀφείλω νὰ ἐκδηλώσω δημοσίως τὴν γνώμην μου. Ἐν γνώσει καὶ γὰρ διατελῶν ὅτι ἡ γνώμη πολίτου, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐν ἀφανείᾳ ἰδιωτεύοντος, οὐδεμίαν ἔχει *τρέχουσαν ἀξίαν*—κατὰ τὸ *prix courant*—καὶ δὴ «ἐν τοῖς ἐπισημοῖς κύκλοις», βεβαίως θὰ εἰσῶν, ἐὰν μὴ ἐδόξαζον ὅτι ἡ παντοκράτειρα κοινὴ γνώμη κυρίως διὰ τοῦ Ὑποῦ διαπλάττεται· ἐὰν μὴ ἀκραδάντως ἐπίστευον ὅτι ἡ φωνὴ τῆς Ἀληθείας καὶ τοῦ Δικαίου αἰετοτε ὑπῆρξε καὶ ἔσσει ἔσεται νικητρία, θάττον ἢ βραδύτερον· ἐὰν μὴ ὡς πολικὸν ἀστέρα τοῦ δημοσίου βίου εἶχον τὸ Ἡσιόδειον «καθ' δύναμιν ἔρδειν». Εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ τὰς ἐθνικὰς κρίσεις μόνον «οἱ ἐπιτηδείοι» σιγῶν, ἵνα ἀσφαλῶς ἔχωσι θέσιν ἐκμεταλλευτῶν ἐν πάσῃ τῶν πραγμάτων τροπῇ, παρὰ τὴν σοφὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος, διδάσκοντος «χρὴ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφαινεσθαι».

Μετὰ τὴν ἦταν τῶν Γάλλων, ἐν ἔτει 1870, τὸ στρατιωτικὸν ἐν Γερμανίᾳ κόμμα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μόλτκε ἐνίκησε τὸν Βίσμαρκ, ἐκ διπλωματικῆς προνοίας μετὰ λόγου ἀντιστάντα εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λωρραίνης. Ἡ τότε ἀφρόνως ἀνοιχθεῖσα βαθυτάτη πληγὴ μετέβαλεν ἤδη τὴν Εὐρώπην σύμπτασαν εἰς ἀπέραντον καὶ ἀποτρόπαιον ἀνθρωποσφαγεῖον.

Μετὰ ἐνιαυτοῦς τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας τὰ ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Βερολίνῳ ἀλληλοβοηθούμενα στρατιωτικὰ κόμματα ἐνόμισαν τὸν ἄνεμον οὐρῶν πνέοντα πρὸς παγγερμανισμόν τῆς Εὐρώπης. Τοὺς Σέρβους ἐθεώρησαν ἐξηντημένους μετὰ δύο συνεχεῖς πολέμους. Εὐκαιρία λαμπρὰ προσέλασεως τῶν Αὐστριακῶν πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὸν Βῶλον. Οἱ ἐν Γαλλίᾳ κοινωμισταὶ εἶχον ἀντεθνικῶς ἀνακόψῃ τὴν χάριν ἀμύνης στρατιωτικῆς ὀργάνωσιν, μολὶς δὲ πρὸ μικροῦ ἐψηφίσθη ὁ περὶ τριετοῦς θητείας νόμος. Αἱ μετὰ τὸν Ἰαπωνικὸν πόλεμον ἀρξάμεναι ρωσικαὶ παρασκευαὶ πρὸς ταξείαν τοῦ στρατοῦ κινητοποιήσιν μόνον μετὰ τριετίαν συνεληφθῶντο. Τοὺς φιλησυχούς βιομηχάνους Βέλγους ἀνικάνους ἔκριναν νάνυνηθῶσιν ἐνόπλιος ὑπὲρ τῆς διὰ συνθηκῶν πανευρωπαϊκῶν ἐγγυηθείσης οὐδετερότητος τῶν. Πρὸς ἐξαγορὰν τῆς ἀγγλικῆς οὐδετερότητος προὔπελογίσθη εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν γενναῖα κατακρύψεις τῶν Γαλλικῶν ἀποικιῶν. Ὡραία διὰ τοὺς Γερμανούς εὐκαιρία νὰ ἐξέλθωσιν εἰς στρατιωτικὴν μέχρι Παρισίων ἐκδρομὴν. Καθ' ὃν χρόνον οἱ σύμμαχοι Ἴταλοὶ θὰ καταλάμβανον τὴν Σαρδοῖαν καὶ τὴν Νίκαιαν, ὁ Γερμανικὸς στόλος θάπεριβίβαζε στρατεύματα εἰς τὰς γαλλικὰς ἀκτὰς. Οὕτως ὁ αἰγλήεις καὶ νικηφόρος στρατὸς θὰ προσέλαμβανε νάντυμετωπίση τοὺς ὑπὸ τῶν Ἰαπῶνων ἠττηθέντας Ρώσους. Ὡς γέρας τῶν μὲν Γερμανῶν ὄρισθη ἡ προσάρτησις τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ὀλλανδίας, τῶν δὲ Αὐστριακῶν ἡ προσάρτησις τῆς Σερβίας, ἡ κατάληψις τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι βαθμιαίας μεταμορφώσεως καὶ τῆς μέχρι τοῦ Ταινάρου χερσονήσου εἰς αὐτόνομον πολιτείας, κατὰ σύστημα παρεμφερέως πρὸς τὸ Βοσνιοεργεβιανικόν.

Ἀλλὰ τὰ γερμανοαυστριακὰ ἐπιτελεῖα, ἐπὶ τὸ στρατιωτικώτερον λύσαντα τὰ διπλωματικὰ ζητήματα, ὑπετίμησαν τὴν γενναιοῦτητα καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν Βέλγων, ἐφ' ὧν εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπέδρασαν ψυχολογικῶς οἱ θρίαμβοι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων· ὑπετίμησαν τὸν μικτόν καὶ πολύφυλον Αὐστριακὸν στρατὸν· ἐθεώρησαν τὸν Ρωσικὸν κολοσσὸν σχεδὸν ἄχρηστον ἕνεκα δυσκινήσιας αὐτοῦ ἐν τῷ ἀχανεῖ κράτει. Ἀνίκανα ἦσαν νάντυληφθῶσι τὴν *πάσῃ θυσίᾳ* καιροσκόπον πολιτικὴν τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, οὐδὲ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς νὰ κινήσῃ ὡς μηχανὴν ἄψυχον τὸν ἰταλικὸν λαὸν ὑπὲρ τῶν αὐστριακῶν συμφερόντων καὶ κατὰ τῶν Γάλλων, νὰ ἐκθέσῃ δὲ τὰς ἰταλικὰς παραλίαις εἰς τὰ τηλεβόλα τῶν γαλλοαγγλικῶν στόλων. Λὲν ἠδύναντο νὰ διακρίνωσιν ὑπὸ τῆς ψυχραιμῶν τῆς Ἀλβινούς στάσιν τὰ πολυδαίδαλα τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας σχέδια.

Ὁ γηραιὸς Καισαροβασιλεὺς καὶ ὁ ἔτι σφριγῶν, δόξαν δὲ Ναπολέοντος

όνειρευόμενος Κάιζερ, παρεσύρθησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τῶν μόνον ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως νομιζόντων τὴν δύναμιν τοῦ γερμανοαυστριακοῦ στρατοῦ ὡς ἀήττητον καὶ κατὰ πάντων ὁμοῦ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὑπὸ οἰασδῆποτε ἀντιβίους περιστάσεις.

Στρατιωτικοὶ καὶ διπλωμάται, ἐστεμμένοι καὶ μὴ, ἐν τῇ μέθῃ τῆς στρατιωτικῆς κατὰ ξηρὰν ἰσχύος, ἐγκαίρως δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι ἡ *Εὐρωπαϊκὴ ψυχὴ* ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον εἶνε *ἀντιγερμανικὴ* ἐκ φόβου τοῦ στρατιωτικοῦ δεσποτισμοῦ, ὡς βραδύτερον ἴσως ἔσεται ἀντιρωσικὴ, πρὸς ἀποσβῆσιν τοῦ πανσλαβίσιμου· τελείως ἐπελάθοντο ὅτι ἡ φωνὴ τῶν λαῶν εἶνε φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ δεσποτεία τῶν αἰώνων καὶ ἀμεταβλήτων νόμων, καθ' οὓς ἄγονται τὰ ἀνθρώπινα, εἶνε ἀπόλυτος.

§ 4.

Μεταξὺ παγγερμανισμοῦ καὶ πανσλαβίσιμου.

«Φίλει μὲν ὡς ὁ μισῶσιν. μίσει δὲ ὡς ὁ φιλεῖσιν».

Βίας

Σύμπασα ἡ Εὐρώπη ἐκ βάρθρων σαλεύεται ὑπὸ τῶν λαοφάγων τηλεβόλων. Ἐκατομμύρια μαχητῶν ἀντιμέτωπα ἴστανται, ἀγρίως ἀλληλοσπαρασσόμενα. Τὸ ἀνθρώπινον αἷμα ποταμηδὸν ῥεεῖ. Ἡ δίκαια σφαγῶν καὶ πυρπολήσεων καὶ βασάνων καὶ ὀλέθρου καὶ ἐρημώσεως ὀσημέραι αὐξάνει.

Ἐκ τῶν εἰσέτι οὐδετέρων κρατῶν τὰ μὲν ἤδη πάνοπλα, τὰ δὲ πανστρατιᾶς παρασκευάζοντα, ἀγωνιωδῶς παρακολουθοῦσι πάσας τῶν μαχομένων τάς κινήσεις, ὅπως ἐν εὐθέτω χρόνῳ ρυθμίσῃσι τὴν πορείαν αὐτῶν, ἐὰν μὴ κατὰ τὰ λαϊκὰ αἰσθήματα, πάντως κατὰ τὰ συμφέροντα, καίτοι τὸ ἰδεῶδες εὐλόγως θεωρεῖται ἢ σύμπτωσις ἀμφοτέρων τούτων τῶν παραγόντων.

Τὰ χριστιανικὰ παραγγέλματα τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εἰρήνης, μετὰ πάροδον αἰῶνων εἰκοσι, ἀγροίκως μυκτηρίζονται ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ στρατισμοῦ, καθ' ὃν ἰησοῦτικώτατα μόνος ὁ σκοπὸς καθαγιαίνει πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ μέσα. Τὸ κακόμοιρον διεθνὲς δημόσιον δίκαιον, ὅπερ διδάσκει ὅτι τὰ ἔθνη ὀφείλουσιν ἐν πολέμῳ νὰ ποιῶσιν ἀλλήλοις τὸ ἴπτον κακῶν, πανηγυρικῶς πυρπολεῖται, ὑπὸ τὰς ζωηροτάτας ζητωκραυγὰς Εὐρωπαϊῶν Καννιβάλων καὶ Βανδάλων. Ἴδου τὸ συμπέρασμα τῶν ἐπὶ χιλιετηρίδας ἀγῶνων τῶν σοφῶν πρὸς ἐξημέρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου θηρίου! Θρίεμβος τέλειος τῆς κτηνώδους βίας, ἣν δι' αἰμοσταζούσας γλώσσης ἐξύμνησεν ὁ Κλέων, καὶ ἣν ἀμειλίχτως ἐστηλίτευσεν ὁ Διόδοτος ἀπὸ τῆς Πηνυκῆς τῶν Ἀθηνῶν, τῷ 427 πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ!

Τὰ 2)3 τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας λυσσωδῶς παλαίουσι κατὰ τῆς διὰ λόγους ἀμύνης μορφωθείσης Τριπλῆς Συνεννοήσεως, ἐπικουρούντων διὰ σφενδονῶν Δαβὶδ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βέλγων, ἐκείνων μὲν ὡς προσκόπων τῆς Ἀνατολῆς, τούτων δὲ ὡς φρουρῶν τῆς Δύσεως.

Ἡ ὀλέτειρα τοῦ πολέμου πυρκαϊὰ μαινεται, ἐξαπλουμένη μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Ὡς μαινὰς ἀπανταχοῦ φέρεται τὸ ἀπηνὲς τοῦ θανάτου δρέπανον. Ἀδελφον καὶ ἀφανὲς ἔτι πῶς θέλει σβεσθῆ ἡ δίψα τοῦ αἵματος. Πότε οἱ θανάται τῶν λαῶν θὰ ἐκτορισμοῖσι τὸ «Παύσατε πῦρ!» Ὅπως πότ' ἂν ἦ, διὰ τοῦ ξίφους τῶν νικητῶν θέλουσιν ἐν καιρῷ χαραχθῆ τὰ νέα τῶν κρατῶν ὄρια καὶ τὰ τῶν κρατιδίων, ὅσα θέλουσιν ἐπιζήσῃ τοῦ